

ТЕМА 7

РИНОК ЦІННИХ ПАПЕРІВ ТА ФОНДОВА БІРЖА

*Фондова біржа – це дзеркало, що відбиває
глибинний стан економіки
(Дж. Гелбрейт)*

1. Основні види цінних паперів.
2. Фондова біржа та механізм її дії.
3. Проблеми формування ринку цінних паперів в Україні.

Основна література

1. Єщенко П.С., Палкін Ю.І. Сучасна економіка: Навч. посібник. – К., 2005. – (Розділ 6 – с. 88-92).
2. Мочерний С.В., Устенко О.А., Чоботар С.І. Основи підприємницької діяльності: Підручник. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2001. – (Розділ III – с. 189-199).
3. Палехова В.А. Політична економія. – Миколаїв, 2001. – (Розділ III, тема 10 – с. 82-86).
4. Політекономія / За ред. Ю.В.Ніколенка. – Київ, 2003. – (Глава 7 – с. 180-184).

Додаткова література

1. Курс экономической теории / Под ред. М.Н.Чепурина, Е.А.Киселевой. – Киров, 2002. – (Глава 21 – с. 466-500).
2. Теоретическая экономика. Политэкономия: Учебник для вузов / Под ред. Г.П.Журавлевой и Н.Н.Мильчаковой. – М., 1997. – (Глава 6, 35 – с. 100-104, 443-451).

Основні категорії

Акція, облігація, емітент, іменні акції, акції на пред'явника, привілейовані акції, дивіденд, курс цінних паперів, фондова біржа, первинний, вторинний ринок, брокер, дилер, біржова угода, форвардні, ф'ючерсні угоди, біржові операції, касові, строкові операції, лістинг, “бик”, “ведмідь”, біржові індекси.

Контрольні завдання

1. Чому власника цінних паперів називають інвестором?
2. Акціонерне товариство вирішило зовсім не виплачувати дивідендів, щоб направити весь прибуток на розвиток виробництва. Правління вважало, що обов'язково сприятиме підвищенню курсу акцій, тому що вкладання коштів в розвиток товариства означає вкладання дивідендів в майбутньому. Але курс акцій товариства на фондовій біржі різко впав. Як Ви вважаєте, чому це відбулося?
3. Як війна в Персидській затоці вплинула на курс акцій товариств, які виробляли вовну?
4. Номінальна вартість акцій 20 крон, придбати її можна за курсом 35 крон. На акції виплачується річний дивіденд в розмірі 5 крон. Визначити доход на акцію.
5. Які можна назвати причини виникнення фондової біржі? Які функції вона виконує?
6. Зрозуміло, що на фондових біржах виграш одного учасника компенсується втратами інших учасників. Але ж існують групи фахівців, які спеціалізуються на грі з цінними паперами і живуть на доходи від цих операцій. Чи відбувається тут порушення рівної ймовірності виграшу та програшу?
7. Весною Ви вирішили, що врожай картоплі цього року буде суттєво нижчим, ніж завжди, а отже, ціни набагато вищими, ніж передбачає більшість людей. Вам треба купувати чи продавати вересневі ф'ючерси на купівлю картоплі за сьогоднішніми цінами?
8. У січні учасник біржової торгівлі здійснив дві ф'ючерсні угоди: купив 100 тонн пшениці з поставкою у вересні за ціною 300 дол. за тонну – і на продаж цього ж зерна в грудні за 315 дол. Фактично ж ціни становили у вересні 270 дол., грудні – 330 дол. Як можна оцінити цю комерційну операцію?
9. “Ведмідь”, який грає на фондовій біржі, укладає угоду з клієнтом на продаж йому 100 акцій за курсом 10 крон за акцію. Через деякий час курс акцій падає до 8 крон. Виграє чи програє в цьому випадку “ведмідь” і яка сума виграшу чи програшу?
10. За словами Дж. де ла Вега, “біржі є сукупністю всього доброго і всього хибного, пробним каменем усіх обережних і могилою всіх занадто сміливих, скрабницею корисних речей та осередком лиха”. Прокоментуйте.

11. Чим пояснюється той факт, що при відродженні в Україні ринкової економіки були узаконені в першу чергу іменні акції (“Громадяни вправі бути власниками, як правило, іменних акцій”).
12. Батько колишнього президента США Дж.Кеннеді був досить вдалим біржовим гравцем. Разом з іншими біржовиками він купував пакет дешевих акцій молодих компаній, на які до нього ніхто не звертав уваги. Потім він їздив країною, продавав та купував акції в самого себе. Навіщо він це робив? **(Висловіть свою думку письмово.)**

Тестові завдання

1. Цінні папери – це:

а) сертифікат часткової участі у власному майні корпорацій, який дає його власнику право голосу в прийнятті управлінських рішень, а також право на частину прибутку корпорації;

б) сертифікат, що являє собою обов’язок сплачувати грошовий борг протягом певного періоду часу (частіше за все за декілька років) за обумовленим процентом, а також у відповідності до завчасно визначеного графіка;

в) загальний термін для визначення звичайних акцій, облігацій та деяких інших фінансових інструментів, що продаються та купуються на фінансових ринках;

г) всі виплати, що здійснюються державою (в особі уряду) сімейним господарствам (пенсії, виплати особам з низькими прибутками, виплати по безробіттю тощо), які не являють собою компенсації за поточні трудові послуги державі від вищезазначених господарств?

2. Первинний ринок цінних паперів – це:

а) продаж чи закупка дилерами та брокерами цінних паперів, які були випущені у грошовий кругообіг;

б) продаж цінних паперів їхніми емітентами (наприклад продаж Казначейством цінних паперів федерального управління США);

в) ринок, на якому хто перший придбає цінний папір, той і буде власником;

г) ринок, ціни на якому не піддаються впливу інфляції?

3. Вторинний ринок цінних паперів – це:

а) продаж чи закупка дилерами та брокерами цінних паперів, які були випущені у грошовий кругообіг;

б) продаж цінних паперів їхніми емітентами (наприклад продаж Казначейством цінних паперів федерального управління США);

в) ринок, на якому хто перший придбає цінний папір, той і буде власником;

г) ринок, ціни на якому не піддаються впливу інфляції?

4. Власники простих акцій мають право:

а) на частину прибутку акціонерного товариства (дивіденди);

б) участь в управлінні товариством (крім власників привілейованих акцій);

в) отримання інформації;

г) всі відповіді вірні?

5. Цей посередник здійснює посередницькі операції від свого імені та за власний кошт. Прибутки одержує у вигляді різниці між витратами на купівлю та виручкою від продажу. Він називається:

а) дилер;

б) брокер;

в) маклер;

г) джоббер?

6. Основна відмінність між акцією й облігацією полягає в тому, що облігація:

а) може бути продана тільки один раз;

б) не пов'язана з ризиком;

в) є більш цінним папером;

г) є борговою розпискою, а акція є свідченням права власності?

7. Яке твердження відповідає дійсності:

а) купівля акцій та облігацій завжди пов'язана з однаковим ризиком;

б) привілейовані акції мають переваги перед звичайними;

в) від продажу на фондовій біржі акцій фірма отримує прибуток;

г) немає правильних тверджень?

8. Інвестування в акції відрізняється від спекуляції на акціях:

а) розміщенням акцій на фондовій біржі;

б) метою, з якою купують акції: інвестиції – для одержання дивідендів, спекуляції – для гри на різниці курсів;

в) спекуляції дають більші прибутки, ніж інвестиції;

г) інвестиції дають більші і стабільніші доходи, ніж спекуляції?

9. Згідно з українським законодавством, мінімальна номінальна вартість облігацій не може бути меншою за:

- а) 5 грн;
- б) 10 грн;
- в) 50 грн;
- г) 100 грн?

10. Принцип “дай гроші, бери привілеї і не втручайся в наші справи” притаманний для:

- а) акцій відкритих корпорацій;
- б) акцій закритих корпорацій;
- в) привілейованих акцій;
- г) простих акцій?

11. Власники звичайних акцій отримують частину прибутку корпорації у формі:

- а) відсотка;
- б) заробітної плати;
- в) дивідендів;
- г) збільшення вартості капіталу?

12. Ціна, за якою на фондових біржах здійснюються операції з цінними паперами або валютою, називається:

- а) монопольна ціна;
- б) курсова ціна;
- в) загальна ціна;
- г) курс?

13. Члени фондової біржі, які здійснюють операції з купівлі-продажу цінних паперів від свого імені і за свій власний рахунок, називаються:

- а) брокерами;
- б) дилерами;
- в) комісіонерами;
- г) маклерами?

14. “Бики” грають на підвищення, тому що розраховують:

- а) на зростання дивідендів;
- б) на збільшення комісійних для брокерів;
- в) на зростання курсу акцій;
- г) на зниження дивідендів та курсу акцій?

15. Містер Сміт зіграв на пониження й отримав прибуток за рахунок того, що:

- а) зросли дивіденди;
- б) збільшилася ставка відсотка;
- в) підвищився прибуток компанії;
- г) акції, які він продав, знизились у ціні?

16. Наприкінці 90-х років у структурі масиву цінних паперів в Україні переважали:

- а) векселі;
- б) облігації;
- в) ощадні сертифікати;
- г) акції?